

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра державного управління, документознавства та інформаційної діяльності

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О. А. Лагоднюк

„_____” _____ 2017 р.

06-14-17

Національний університет
водного господарства
та природокористування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ

STATE AUTHORITY OF UKRAINE

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Speciality 281 Public administration

Робоча програма навчальної дисципліни **Державний устрій України** для студентів, які навчаються за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» – Рівне: НУВГП, 2017. – 14 с.

Розробники: Я. П. Цецик, кандидат історичних наук, доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності НУВГП

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності

Протокол від «__» вересня 2017 року №__

Завідувач кафедри _____

І. Л. Сазонець

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Протокол від «__» _____ 2017 року №__

«__» _____ 2017 року Голова _____ (_____)

© Цецик Я.П., 2017 рік

© НУВГП, 2017 рік

ВСТУП

Анотація

Сучасний етап розвитку державотворчих традицій в Україні актуалізує об'єктивне вивчення основних напрямів формування державного устрою України, взаємозв'язків різних гілок влади. Основоположні принципи адміністративно-територіального устрою нашої держави закріплені в Конституції України. Демократизація діяльності органів влади України позитивно впливає на формування іміджу нашої держави.

Діяльність органів влади в умовах трансформації українського суспільства сприяє формуванню основоположних засад державного устрою України. Важливу роль у цьому відіграє законодавче забезпечення можливості встановлення балансу політичних сил, що спонукало б до рівноваги гілок влади.

Ключові слова: публічне управління, державний устрій, органи влади

Abstract

The current stage of development of state-building traditions in Ukraine actualizes the objective study of the main directions of the formation of the state system of Ukraine, the interconnections of various branches of government. The basic principles of the administrative-territorial structure of our state are enshrined in the Constitution of Ukraine. Democratization of the activities of the Ukrainian authorities positively influences the formation of the image of our state.

The activity of the authorities in the conditions of the transformation of Ukrainian society contributes to the formation of the fundamental principles of the state system of Ukraine. An important role in this is played by the legislative provision of the possibility of establishing a balance of political forces, which would encourage the balance of power branches.

Keywords: public administration, state structure, authorities

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2			2 -й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 Самостійної роботи студента – 7	Спеціалізація «Публічне управління та адміністрування»	22 год.	
	Рівень вищої освіти: Бакалаврський	Практичні, семінарські	
		20 год.	
		Самостійна робота	
		78 год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання 35 % до 65 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Державний устрій України» – навчитися аналізувати основні принципи державного устрою України, визначати роль органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у виконанні владних повноважень.

Основні завдання навчальної дисципліни:

- навчитися аналізувати основні зміни адміністративно-територіального устрою нашої держави в різні історичні періоди.;
  - навчитися практично застосовувати принципи розмежувань повноважень різних гілок влади;
  - навчитися проводити взаємозв'язок між політичними процесами, що відбуваються у суспільстві і державотворчими;
  - аналізувати взаємозв'язок форм державного устрою та форми державного правління;
  - оволодіти методикою порівняльного аналізу різних типів та форм державного устрою;
- Відповідно до освітньо-професійної програми з навчальної дисципліни «Державний устрій України» **студент повинен уміти:**
- засвоїти сучасні досягнення в галузі публічного управління;
  - опанувати основні принципи взаємозв'язку політичних та державотворчих процесів сучасності;
  - уміти аналізувати причини розмежувань владних повноважень органів влади;
  - використовуючи відповідні знання для дослідження змін політичної системи України, особливостей реформування нашої держави.

Робоча програма містить повний перелік тем лекцій і практичних з курсу «Державний устрій України», які має опрацювати студент, списки рекомендованої літератури (основної та допоміжної). Курс передбачає 11 лекційних і 10 практичних занять. У програмі також подано теми та питання для самостійної роботи студентів.

Міждисциплінарні зв'язки. Предмет перебуває у тісних зв'язках із такими навчальними дисциплінами і галузями знань: політологія, соціологія історія України документно-інформаційні комунікації.

Навчальна програма дисципліни «Державний устрій України» розрахована на студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційними програмами підготовки бакалаврів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Тема 1. Етапи становлення державного устрою України

Предмет, мета і завдання курсу. Зв'язки навчальної дисципліни з історією України, конституційним та адміністративним правом України, політологією та соціологією. Історичні витоки становлення та розвитку державного устрою України. Особливості формування адміністративно-територіального устрою в період перебування України у складі іноземних держав.

Особливості трансформаційних процесів в Україні у ХХ ст. та їхній вплив на зміни адміністративно-територіального та державного устрою.

Тема 2. Основні види державного устрою.

Основні види державного устрою, їх ознаки. Поняття унітарної держави, види унітарних держав. Особливості формування органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в різних типах унітарних держав. Централізовані, децентралізовані та відносно централізовані унітарні держави та їхні спільні й відмінні риси. Поняття та основні ознаки федеративної держави. Розмежування компетенцій центральних та місцевих органів влади. Конфедерація та її основні ознаки. Конституційне закріплення державного устрою України. Основні принципи адміністративно-територіального устрою нашої держави.

Тема 3. Унітаризм як базова цінність конституційного ладу України

Конституційне закріплення унітарного устрою України. Особливий статус міст Києва та Севастополя. Зовнішні атрибути й інститути демократичної унітарної республіки — дієздатні парламент, уряд, глава держави, багатопартійна система, регулярно проводяться референдуми й вибори законодавчого органу, президента, органів місцевого самоврядування та мерів міст, громадянам гарантується свобода слова, свобода масових маніфестацій.

Тема 4. Політичні режими та їх роль у формування державного устрою

Сутність і структура політичного режиму. Основні ознаки політичного режиму. Розподіл владних повноважень між вищими державними органами — главою держави, урядом, парламентом, вищими судовими інстанціями. Значення обсягу прерогатив тієї чи іншої гілки влади. Типологія політичних режимів. Основні риси перехідних політичних режимів.

Тема 5. Форми державного правління. Форма державного правління у сучасній Україні

Форма держави та її організація, єдність форми правління, форми державного устрою і політичного режиму. Поняття то основні особливості форми державного правління. Характеристика монархічної форми державного правління. Основні типи монархій у сучасному світі їх спільні та відмінні риси. Республіканська форма правління. Види республік, спільні та відмінні риси. Форма державного правління у сучасній Україні та її особливості.

Змістовий модуль 2. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ

Тема 6. Політична система сучасної України: стан і тенденції розвитку

Поняття політичної системи суспільства, типологія політичних систем. Політична система за умов трансформації українського суспільства: загальні особливості. Модель та реалії сучасної політичної системи України. Гілки влади в Україні: стратегія співпраці. Роль політичних партій у політичній системі та їх вплив на державний устрій.

Основні напрями розвитку політичної системи України на сучасному етапі. Законодавче забезпечення можливості встановлення балансу політичних сил, яке спонукало б до рівноваги стримуючих протидіаг, законодавчої, виконавчої і судової гілок влади, їх плідного співробітництва.

Тема 7. Особливості становлення демократії та впровадження демократичних цінностей в Україні й світі

Поняття демократії та основні принципи демократії. Історія розвитку демократії у світовому контексті. Законодавче забезпечення демократичного розвитку сучасної України. Основні ознаки та принципи побудови демократії в Україні.

Демократизація діяльності органів влади в сучасній Україні. Основні етапи здійснення демократичних перетворень. Концептуальна модель демократизації українського суспільства. Головні виклики демократизації України. Моделі формування та співпраці органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у демократичній державі.

Тема 8. Державний устрій України. Формування парламенту, уряду, органів місцевого самоврядування. Президент України, умови обрання, його повноваження щодо вступу законів у дію

Характерні риси державного устрою сучасної України. Адміністративно-територіальний устрій держави. Вибори парламенту України та основні функції органу законодавчої влади. Конституційні принципи формування уряду України: порядок призначення та звільнення. Основні повноваження центрального органу виконавчої влади.

Порядок обрання президента та його повноваження. Порядок формування місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Тема 9. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування: взаємодія і розмежування повноважень

Взаємовідносини між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства України. Розмежування функцій і повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Галузева, суміжна та виключна компетенції місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Тема 10. Концептуальні положення адміністративно-територіальної реформи в Україні

Характеристика головних проблем сучасного адміністративно-територіального устрою України. Цілі та завдання реформи адміністративно-територіального устрою. Вимоги до організації адміністративно-територіального устрою. Правовий статус адміністративно-

територіальних одиниць. Основні вимоги до адміністративно-територіальних одиниць при їх створенні та реорганізації. Основні риси адміністративно-територіального устрою зарубіжних країн. Основні системи здійснення публічної влади на місцях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем змістових модулів	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ				
Тема 1. Етапи становлення державного устрою України	12	2	2	8
Тема 2. Основні види державного устрою	12	4	2	6
Тема 3. Унітаризм як базова цінність конституційного ладу України	12	2	2	8
Тема 4. Політичні режими та їх роль у формування державного устрою	12	2	2	8
Тема 5. Форми державного правління. Форма державного правління у сучасній Україні	12	2	2	8
Модуль 2				
Змістовий модуль 2. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ				
Тема 6. Політична система сучасної України: стан і тенденції розвитку	12	2	2	8

Тема 7. Особливості становлення демократії та впровадження демократичних цінностей в Україні й світі	12	2	2	8
Тема 8. Державний устрій України. Формування парламенту, уряду, органів місцевого самоврядування. Президент України, умови обрання, його повноваження щодо вступу законів у дію	12	2	2	8
Тема 9. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування: взаємодія і розмежування повноважень	12	2	2	8
Тема 10. Концептуальні положення адміністративно-територіальної реформи в Україні	12	2	2	8
Усього годин	120	22	20	78

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Етапи становлення державного устрою України	2
2.	Основні види державного устрою	2
3.	Унітаризм як базова цінність конституційного ладу України	2
4.	Політичні режими та їх роль у формування державного устрою	2
5.	Форми державного правління. Форма державного правління у сучасній Україні	2

6.	Політична система сучасної України: стан і тенденції розвитку	2
7.	Особливості становлення демократії та впровадження демократичних цінностей в Україні й світі	2
8.	Державний устрій України. Формування парламенту, уряду, органів місцевого самоврядування. Президент України, умови обрання, його повноваження щодо вступу законів у дію	2
9.	Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування: взаємодія і розмежування повноважень	2
10.	Концептуальні положення адміністративно-територіальної реформи в Україні	2
	Разом	20

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

Підготовка до аудиторних занять – 0,5 год/1 год. занять.

Підготовка до контрольних заходів – 6 год. на 1 кредит ЄКТС.

Опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях.

6.1 Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Історичні витoki становлення та розвитку державного устрою України	6
2.	Особливості трансформаційних процесів в Україні у ХХ ст. та їхній вплив на зміни адміністративно-територіальної та державного устрою	6
3.	Централізовані, децентралізовані та відносно централізовані унітарні держави та їхні спільні й відмінні риси.	6
4.	Конституційне закріплення державного устрою України. Основні принципи адміністративно-територіального устрою нашої держави	6

5.	Конституційне закріплення унітарного устрою України	6
6.	Форма державного правління у сучасній Україні та її особливості	6
7.	Основні напрями розвитку політичної системи України на сучасному етапі	6
8.	Модель та реалії сучасної політичної системи України	6
9.	Демократизація діяльності органів влади в сучасній Україні	6
10.	Характерні риси державного устрою сучасної України	6
11.	Взаємовідносини між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства України	6
12.	Цілі та завдання реформи адміністративно-територіального устрою України	6
13.	Основні системи здійснення публічної влади на місцях	6
	Разом	78

7. Методи навчання

Під час лекційного курсу застосовується пояснювально-ілюстративний (бесіда, пояснення, демонстрація, ілюстрація) метод навчання, для проблемного викладу матеріалу застосовується частково-пошуковий та дослідницький метод.

Для підвищення інтересу аудиторії під час лекцій використовуються різноманітні прийоми:

аудіовізуальні презентації (слайди, відеофільми тощо);
запитання-відповіді.

На практичних заняттях використовуються словесні, наочні та практичні методи навчання:

- методи оволодіння новими знаннями, метод роботи зпершоджерелами та нормативно-правовими актами (текстами, документами), формування вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок

- репродуктивний;

- проблемне викладання, частково-пошуковий, дослідницький;

- методи усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи студентів з осмислення й засвоєння нового матеріалу роботи із застосування знань на практиці та вироблення вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок;

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання й мотивація учіння, контролю, самоконтролю, взаємоконтролю і корекції, самокорекції, взаємокорекції в навчанні.

8. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів із навчальної дисципліни проводиться в усній, письмовій і тестовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання 3 рівнів складності.

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з практичних занять – на основі перевірки виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Методи оцінювання: поточний контроль, оцінка за самостійну роботу, тематичні контрольні роботи, тестування, підсумковий контроль (залік).

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	100
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для заліку
90–100	зараховано
82–89	
74–81	
64–73	
60–63	
35–59	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Державний устрій України» включає:

1. Навчальні посібники, електронний банк методичного забезпечення дисципліни.
2. Конспект лекцій і методичних вказівок на електронних носіях.
3. Мультимедійні презентації та слайди.
4. Нормативні документи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

11. Рекомендована література

11.1. Базова

1. Бебик, В. М. Політологія: Теорія, методологія, практика [Текст] : підручник / В. М. Бебик. - К. : МАУП, 1997. - 248 с.
2. Політологія [Текст] : Навч. посібник / С. Н. Давидович, А. В. Сталовєрова, Г. І. Ткаченко, Я. П. Цецик та ін. – Рівне : НУВНП, 2014. – 218 с.
3. Гелей, С. Політологія [Текст] : навч. посібник / С. Гелей, С. Рутар. - К. : Знання, 2009. - 415 с.
4. Войнович Р. В. Ідеологія, технологія та стиль державного управління [Текст] : навч. – метод. посіб. / Р. В. Войнович. — К. : Вид – во НАДУ, 2003. — 192 с.
5. Дубенко С. Д. Державна служба і державні службовці в Україні [Текст] : навч. посіб. / С. Д. Губенко. — К. : Ін Юре, 1999 — 244 с.

11.2. Допоміжна література

1. Декларація про державний суверенітет України № 55-ХІІ від 16.07.1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР [Текст]. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
2. Конституція України : Закон України № 254к-96-ВР від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
3. Авер'янов В. Б. Органи виконавчої влади в Україні [Текст] / В. Б. Авер'янов. — К. : Ін-Юре, 1997. — 48 с.
4. Адміністративне право України [Текст] : підруч. / за ред. Ю. П. Битяка. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 544 с.
5. Лавренчук А. О. Актуальні проблеми підготовки фахівців для органів регіонального управління / А. О. Лавренчук // Актуальні проблеми підготовки фахівців в умовах реструктуризації органів регіонального управління [Текст] : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 25-26 трав. 2000 р.) / Наук. ред. Е. А. Зінь. — Рівне : Вид. фірма «БМ-ТУР», 2000. — С 23—25.
6. Лазор О. Публічна служба в Україні: Нормативно – правове регулювання [Текст] : навч. посібник / О.Д.Лазор, О.Я Лазор. — К. : Дакор, КНТ, 2006. — 528 с.
7. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління [Текст] / В. Я. Малиновський. — 2-е вид., доп. і переробл. — К. : Центр сприяння інституційному розвитку держ. служби, 2005. — 254 с.
8. Малиновський В. Я. Державне управління [Текст] : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. — К. : Атіка, 2009, — 608 с.

9. Райт Г. Державне управління / Г. Райт ; пер. з англ. В. Івашка, О. Коваленка, С. Соколик. — К. : Основи, 1994. — 191 с.
10. Черноног Є. С. Державна служба: історія, теорія і практика [Текст] : навч. посіб. / Є. С. Черноног. — К. : Знання, 2008. — 458 с.
11. Нижник Н. Правове регулювання підвищення кваліфікації державної служби в Україні / Н. Нижник, В. Яцюк // Вісник державної служби України [Текст]. — 2000. — № 2. — С. 404—409.
12. Погорілко В. Ф. Конституційне право України [Текст] : підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко / за заг. ред. проф. В. Л. Федоренка. — 3-вид., перероб. і доопрац. — К. : КНТ, Вид-во Ліра-К, 2011. — 532 с.
13. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави [Текст] : навч. посіб. / П. М. Рабінович. — Х. : Консум, 2002. — 160 с.
14. Скаун О. Ф. Теорія держави і права [Текст] : підруч. / О. Ф. Скаун / пер. з рос. — Харків : Консум, 2001. — 656 с.

11.3 Електронний репозиторій НУВГП

1. Політологія [Текст] : Навч. посібник / С. Н. Давидович, А. В. Сталовєрова, Г. І. Ткаченко, Я. П. Цецик та ін. — Рівне : НУВНП, 2014. — 218 с. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua>.
2. Дробко, Е. В. та Цецик, Я. П. Методичні вказівки для виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Місцеві державні адміністрації» студентами напряму підготовки 6.020105 «Документознавство та інформаційна діяльність» денної форми навчання. [Методичне забезпечення] / Е. В. Дробко, Я. П. Цецик. — Рівне : НУВНП, 2016. — 28с. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/5252/>

12. Інформаційні ресурси

1. Кабінет Міністрів України / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>
2. Законодавство України / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua/>
3. Державний комітет статистики України / [Електронний ресурс] — Режим
4. Національна бібліотека ім.В.І.Вернадського / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Обласна наукова бібліотека (м.Рівне, майдан Короленка,6 / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.lib.rv.ua/>
6. Рівненська централізована бібліотечна система (м.Рівне, вул. Київська,44)/ [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.cbc.rv.ua/>
7. Наукова бібліотека НУВГП (м.Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> (інформаційні ресурси у цифровому репозиторії).
8. Цифровий репозиторій Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування